MUZEJSKI ČASOPIS

MUZEJSKO DRUŠTVO JESENICE in GORNJESAVSKI MUZEJ JESENICE

LETO XXVII, FEBRUAR 2018, ŠTEVILKA 1

Občni zbor muzejskega društva Jesenice

Vse člane MDJ vabimo na redni letni občni zbor, ki bo v petek, 23. marca 2018 ob 17. uri v Kosovi graščini.

Dnevni red:

1. Izvolitev delovnega predsedstva
2. Poročilo verifikacijske komisije
3. Poročilo predsednika o delu MDJ v preteklem letu
4. Finančno poročilo
5. Posodobitev Pravil o delovanju MDJ
6. Načrt dela za prihodnje obdobje

Prosim, da svojo udeležbo potrdite tajnici MDJ Darki Rebolj (tel. št. 031 787 363)

VABLJENI TUDI NOVI ČLANI

Železarska tehniška dediščina pozdravlja turiste na obeh koncih mesta

Jesenice se ponašajo z bogato tehniško dediščino. Prav železarstvo je tista dejavnost, ki je povzročila nastanek naselja, vplivala na njegovo rast in mu ves čas narekovala življenjski ritem. Reke in potoki so nekoč poganjali mline, žage, kladiva in mehove v kovačnicah. Na Jesenicah so že zelo zgodaj začeli uporabljati turbine za proizvodnjo električne energije in za pogon gigantskih strojev. Veliko Peltonovo kolo je bilo izdelano v tovarni Ganz & Co. v Budimpešti leta 1902. S premerom 9,16 metra je bilo največja turbina v Evropi. V jeseniški železarni je poganjalo valje, s katerimi so jeklo zvaljali v pločevino in gredice. Istega leta so za valjarno izdelali tudi malo Peltonovo kolo, ki je z 38 tonami veljalo za največji ulitek. Veliko kolo je postavljeno na zahodni, malo pa na vzhodni strani mesta. Obe kolesi vabita k spoznavanju industrijske dediščine ponosnih železarskih Jesenic.

MUZEALCI GMJ

Prihajajoča razstava — Zgodovina Šolstva Na Jesenicah

Gornjesavski muzej Jesenice bo v četrtek, 8. marca, ob 18. uri v Kosovi graščini odprl muzejsko razstavo Zgodovina šolstva na Jesenicah.

Najprej predstavimo možnosti izobraževanja na Jesenicah pred uvedbo splošne šolske obveznosti. Po ukazu Marije Terezije so v šolo morali vsi otroci med 6. in 12. letom. Na Jesenicah so šolo večkrat selili: Ruardovi hiši na Stari Savi in Plavžu, zasebna hiša na Murovi, občinska stavba v Kosovi graščini, stavbi današnje Kemične čistilnice in Gimnazije Jesenice. V času Avstro-Ogrske so na Jesenicah nastali tudi zametki glasbene šole in ljudske univerze. V obdobju kraljevine in kasneje socialistične Jugoslavije so se pogoji izobraževanja močno izboljšali, širok razmah je doživelo srednje šolstvo. V samostojni Sloveniji so Jesenice ponudile visokošolski študijski program.

Bogato zgodovino jeseniškega šolstva lahko spoznate na razstavi, v katalogu in na kvizu, ki bo **v ponedeljek, 12. marca, ob 17. uri v Kinu Železar**. V okviru razstave v **Kosovi graščini** bomo v **četrtek, 15. marca, ob 18. uri** v sodelovanju z društvom Hospic organizirali muzejski pogovorni večer.

DR. MARKO MUGERLI, GMJ

Poziv — Marca 2019 nova številka JESENIŠKEGA ZBORNIKA

V letošnjem letu pripravljamo novo številko jeseniškega zbornika, ki bo izšla ob 90-letnici mesta Jesenice. K sodelovanju vabimo avtorje, ki bodo v svojih prispevkih objavili nove zapise o krajih, ljudeh in spominih v Gornjesavski dolini .

Vabljeni k sodelovanju.

IRENA LAČEN BENEDIČIČ, GMJ

Gornjesavski muzej Jesenice — na mednarodnem simpoziju ERBE

Na Ravnah na Koroškem bo med 4. in 9. junijem 2018 potekal že 14. mednarodni simpozij ERBE. Gre za srečanje mednarodnih strokovnjakov s področja geologije ter rudarske in metalurške kulturne dediščine.

Na tridnevnem simpoziju se vršijo predstavitve dosedanjega dela na določenem strokovnem področju, spoznavanja primerov dobrih praks in izkušenj. V EVROPSKEM LETU KULTURNE DEDIŠČINE 2018 je izpostavljena tema naravna in kulturna dediščina geologije, rudarstva in metalurgije, kamor spadajo tudi industrijska arhitektura, industrijski stroji in naprave ter tehnološki postopki v luči trajnostnega razvoja in mobilnosti. Mednarodni posvet pomembno vpliva na strokovni razvoj obravnavanih področij in jih hkrati promovira na najvišji ravni. V letošnjem letu se bojo s svojimi prispevki aktivno udeležili simpozija kar trije predstavniki Gornjesavskega muzeja Jesenice, in sicer direktorica Irena Lačen Benedičič in kustosa dr. Marko Mugerli in Aljaž Pogačnik. Forum znanstvene izmenjave na področju omenjene kulturne dediščine, ki jo hranijo v knjižnicah, arhivih in muzejskih zbirkah, poteka že od leta 1993 in ga običajno organizirajo vsaki dve leti v različnih zgodovinskih mestih in nekdanjih rudarskih krajih v Evropi in na drugih celinah.

Aljaž Pogačnik, GMJ

Slovenski planinski muzej — 12. festival gorniškega filma

Med 26. februarjem in 4. marcem 2018 bomo v Slovenskem planinskem muzeju vsak večer ob 18. uri uživali v številnih kratkih gorniških filmih.

Skupaj z društvom za gorsko naravo Slovenski planinski muzej v Mojstrani že drugo leto zapored pripravlja Festival gorniškega filma, ki bo sicer letos potekal na različnih lokacijah že dvanajstič zapored. V ponedeljek bo na vrsti Življenje z divjimi živalmi, Kanarski otoki - Svet ognjenih gora in Botanik. V torek sledi Daulagiri, vzpon na Belo goro; v sredo Ženske poti, Štrcelj in Preboj. V četrtek bomo doživeli Odčarani kino, si pogledali film o Nives Meroi in Romanu Benetu, sledi pa tudi Bernd Arnold - poti navzgor, v petek, soboto in nedeljo pa nagrajeni filmi.

Matjaž Podlipnik, GMJ-SPM

Nova razstava o alpinizmu

V Slovenskem planinskem muzeju bomo v letu 2018 pripravili številne občasne razstave, med katerimi bodo nekatere gostujoče, izpostavimo pa naj lastno, ki bo letos posvečena alpinizmu. Zgodovine slovenskega alpinizma seveda niso ustvarjali le moški; letos se bomo kot točka Alpske konvencije še posebno posvetili tematiki žensk, ki so s svojimi legendarnimi dosežki v stenah stopile v svetovni vrh.

Saša Mesec, GMJ-SPM

240 let prvega pristopa na Triglav – posvet

8. in 9. junija bomo gostili več kot 35 referentov, ki bodo z različnih zornih kotov osvetlili nove zanimivosti o našem Triglavu. Kaj nam pomeni, koliko ga poznamo, kaj je zanimivega in še več bo predstavljeno tako v predavanjih kot v izdani monografiji. Posvet pripravljamo v sodelovanju s Filozofsko fakulteto v Ljubljani in ZRC SAZU. Simpozij poleg ustanoviteljev in financerjev podpirajo tudi donatorji.

Irena Lačen Benedičič, GMJ

Odkrivamo, raziskujemo, spoznavamo, se igramo...

Kot majhna škatlica brez dna, v kateri se skriva neomejeno število dragocenosti, je naša Slovenija. V Slovenskem planinskem muzeju smo pokukali vanjo in vsak mesec bomo iz nje povlekli eno zanimivost: v času zimskih počitnic pripravljamo lutkovno-likovna srečanja na temo govorečih muzejskih predmetov in odkrivamo naravne zakonitosti svetlobnih pojavov iz naših gora (mavrica, strela, glorija, halo,…), v pomladnem času bo naš Bivak II popestrila originalna stripovska zgodba iz predvojnega časa. V sklopu razstav Gore in ljudje nas bodo z etnološko-zgodovinsko – arheološko in turistično ponudbo obiskali gostje iz Solčave, ki bodo v poletnih sobotnih dopoldnevih poskrbeli za aktivno predstavitev tradicionalnih obrtnih dejavnosti in tako popestrili našo poletno počitniško ponudbo. Leto bomo zaključili z razstavo o Avgustu Delavcu, ustanovitelju Triglavske muzejske zbirke. Avgust Delavec je namreč s svojim delom in ljubeznijo do ohranjanja planinske zgodovine postavil temelje zbirkam Slovenskega planinskega muzeja.

Vsak mesec pa nas bodo na muzejskih večerih obiskali gorski popotniki.

Natalija Štular, GMJ-SPM

Vabljeni v Slovenski planinski muzej v Mojstrano!

Liznjekova domačija — ko zadiši iz kmečke peči...

V Liznjekovi domačiji v Kranjski Gori nadaljujemo z mesečnimi delavnicami peke kruha, potice in ostalih dobrot v kmečki peči. Namen naših srečanj je obuditi, zbrati in ohraniti tradicionalno znanje priprave osnovnih pekovskih izdelkov, ki že desetletja krojijo naš vsakdan in praznično koledarsko leto. Delavnice vodijo in na njih sodelujejo priznani domači strokovnjaki, ki so neizčrpen vir informacij za tehnično pripravo izdelka kot tudi odlični informatorji ljudskega izročila. Peko kruha oziroma žemljic v krušni peči smo letos prvič ponudili tudi v obliki programa za najavljene skupine vseh starosti.

Natalija Štular, GMJ-SPM

POMLADANSKI PROGRAM MUZEJSKIH VEČEROV

15. FEBRUAR 2018:

PO POTI ALEKSANDRA VELIKEGA ALI DOBER DAN, SAMARKAND

DDR. VERENA PERKO

predavanje, ki je odpadlo v decembru

---

15. MAREC 2018:

PO SLEDEH PRVIH PREBIVALCEV SLOVENSKIH ALP

ING. ARH. JANEZ BIZJAK

Predstavitev 21-letnega raziskovanja našega visokogorja med letoma 1996 in 2017

KDO SO BILI NAŠI PRVI IN NAJBOLJ PRISTNI GORJANCI, ki so živeli, delali in se preživljali v slovenskih gorah? Za paleolitskimi lovci so pred 11.000 leti prišli lovci iz srednje kamene dobe, pred 5.000 leti so jim sledili prvi pastirji, pred 3.500 leti pa iskalci in prvi nabiralci rud, v našem zgodovinskem spominu prezrti in pozabljeni rudarji. Ti so pustili največ sledi v visokogorju slovenskih Alp.

ODMEVI MEGALITSKE KULTURE, to je kulture velikih kamnov in kamnitih krogov, ki je v času od 3.500 do 1.500 let pr.Kr. zaznamovala številne evropske in neevropske dežele, so se ujeli tudi v Alpah.

IZGUBLJENO ALI SKRITO IN DAROVANO? Ljudsko izročilo v Alpah pravi, da se na meji večnega snega, pri nas pa nad 1.000 m, začne tako imenovani zgornji sveti svet. Posvečeni svet. Votivni ali daritveni predmeti, najdeni blizu ostalin bivališč ali na posebnih daritvenih prostorih na prostem, govore o duhovnem življenju prvih gorjancev. Najbrž so se zavedali, da so v življenju poleg prošenj in sprejemanja potrebne tudi hvaležnost, zahvala, daritev.

---

19. APRIL 2018:

INDIJANSKI MISIJONI V KALIFORNIJI

DR. JURIJ KURILLO

Španski zavojevalci so prišli na današnje kalifornijsko ozemlje razmeroma pozno, šele dobrih dvesto let po Kolumbu. Zaradi mile klime je tu živelo zelo veliko domačih plemen, ki so jih Evropejci po pomoti imenovali »Indijanci«. S španskimi prišleki so bili tudi redovniki, ki so videli okoli sebe množico poganov, po drugi strani pa dobrodošlo delovno silo. Vzdolž pacifiške obale so ustanavljali misijone z vojaškimi posadkami. Domačine so spreobračali v krščansko vero, obenem pa so jih skušali »civilizirati«, da bi se naučili dela na polju pa tudi raznih obrti. Toda zaradi neodpornosti na evropske otroške bolezni je potem v obsežnih epidemijah umrlo na tisoče Indijancev, tako otrok kot odraslih.Mehiška država je l.1821 prevzela to ozemlje. Oblasti so misijone ukinile, domačine so prepustili bogatim veleposestnikom. Misijoni so propadli, četudi so Kalifornijo v mehiško-ameriški vojni l. 1848 zavzele ZDA. Danes so misijonske stavbe tako ali drugače obnovljene in so postale izredno privlačne za obiskovalce.

---

17. MAJ 2018:

JESENIŠKA KULINARIKA

ZDENKA TORKAR TAHIR

Na predavanju bodo predstavljene razmere na železarskih Jesenicah, kjer se zaradi priseljevanja iz različnih smeri v več kot stoletnem obdobju ni oblikovala posebna lokalna kulinarika, ampak bolj socialno pogojena delavska prehrana. Opisani bodo bivalni pogoji in oprema delavskih kuhinj, ki so desetletja ostajale glavni bivalni in večinoma edini ogrevani prostor tako v večstanovanjskih stavbah, barakarskih naseljih kot v manjših zasebnih hišah. Pomembnejše izboljšave beležimo šele od srede 20. stoletja dalje z izgradnjo novih blokovskih naselij in hiš. V nadaljevanju bo pozornost usmerjena na značilnejše vsakdanje in praznične jedi. Ob delavski prehrani pa bodo predstavljeni tudi vplivi, ki se vežejo na nacionalno heterogenost jeseniškega prebivalstva. Ti se v zadnjih letih bolj samozavestno kažejo prav v delovanju kulturnih društev, ki poudarjajo svojo nacionalno identiteto. V širši javnosti pa so bili prepoznani in sprejeti na skupnih prireditvah Kulturna mavrica Jesenic in Multi-kulti-narika, na katerih smo lahko okušali tudi tradicionalne jedi današnjih imigrantov.

MUZEJSKI VEČERI BODO V KOSOVI GRAŠČINI (2. NADSTR.) TITOVA 64, JESENICE OB 18. URI.

VABLJENI TUDI NEČLANI!

MUZEJSKI ČASOPIS,
LETO XXVII, FEBRUAR 2018, ŠTEVILKA 1

USTANOVITELJ: MUZEJSKO DRUŠTVO JESENICE
ZA ČLANE MDJ JE ČASOPIS BREZPLAČEN
UREDNICA: MAJDA MALENŠEK
OBLIKOVANJE: JAKOB OMERZEL
NAKLADA: 300 IZVODOV
TISK: GMJ
IZDAJATA: MDJ IN GMJ

DRUŠTVENA DEJAVNOST

S SESTANKA UPRAVNEGA ODBORA MDJ

26. januarja 2018 se je sestal upravni odbor MDJ. Delo društva v preteklem letu smo ocenili kot uspešno, saj je bilo realiziranih 8 muzejskih večerov, izlet v Prekmurje in muzejski piknik. Pohvalili smo predavateljico Špelo Smolej Milat iz GMJ za decembrsko predavanje o tradiciji praznovanj. Finančno poročilo blagajničarke pa kaže, da članarina ne zadostuje več za pokritje vseh stroškov delovanja društva. Pripravljali smo tudi spremembe društvenega pravilnika iz leta 1997.

Predsednik Aleš Lagoja je pripravil pomladanski program tudi za leto 2018:

- 4 muzejske večere z zanimivimi predavatelji
- okvirni program za majski izlet na Primorsko (sečoveljske soline, Izola, Hrastovlje)

Redni občni zbor društva bo v petek, 23. marca 2018 ob 17. uri v Kosovi graščini. Pripravili smo predlog organizacije občnega zbora. Dopolnili smo osnutek Pravil MDJ. Čistopis osnutka pripravi Rina Klinar in ga s spremnim dopisom predloži upravni enoti Jesenice. Za občni zbor pripravimo nekaj izvodov pravil. Blagajničarka ugotavlja, da članarino redno plačuje 80 do 90 članov. Članarina ostane ista (12 evrov). Stroške (poštnino) v zvezi z Muzejskim časopisom pokrivamo izmenično GMJ (tiskanje, razmnoževanje) in MDJ (zbiranje prispevkov, urejanje in postavljanje časopisa). Ker se s članarino ne pokrivajo stroški delovanja, si bomo prizadevali zmanjšati vse stroške društva. Muzejski časopis bo postavil (pripravil za tisk) Boštjan Omerzel.

Članarino člani lahko poravnajo na muzejskih večerih, na izletu ali jo nakažejo na TR-SI56 0510 0801 0096 528 /sklic / referenco lahko uporabite isto kot v preteklem letu/ .

MAJDA MALENŠEK

IZLET V SEČOVELJSKE SOLINE IN IZOLO — SOBOTA, 19. MAJ 2018

Naš spomladanski izlet nas bo tokrat popeljal proti morju - v Sečoveljske soline in Izolo.

Sečoveljske soline so največje delujoče slovenske soline, ene od treh nekdanjih Piranskih solin. Pradavni način solinarjenja, ki so se ga piranski solinarji pred davnimi časi naučili od svojih učiteljev, solinarjev z otoka Paga, je še danes nekaj posebnega. Od leta 1989 so Sečoveljske soline zavarovane kot krajinski park, v katerem so dovoljene le tiste gospodarske dejavnosti, ki ne ogrožajo naravnega ravnotežja.

Izola je čudovito obmorsko mestece z izjemno dolgo in burno zgodovino, saj je bilo njeno ozemlje zaradi ugodnih življenjskih pogojev naseljeno že v bronasti in železni dobi. Danes je znano predvsem kot turistično središče, vendar so prebivalci še zmeraj tesno povezani z ribištvom in pridelavo olja ter vina. Mesto ima pestro zgodovino, ki se skriva za zidovi starega mestnega jedra, ki si ga bomo ogledali pod vodstvom lokalnega vodiča.

Kosilo si bomo privoščili v slikoviti vasici **Hrastovlje**, kjer si bomo po želji lahko ogledali znamenito cerkvico Sv. Trojice s svetovno znanimi freskami, od katerih je najbolj znan »Mrtvaški ples«, ali pa samo posedeli v druženju in klepetu s prijaznimi domačini. Domov se bomo vrnili v večernih urah.

Odhod ob 7.00 uri z avtobusne postaje na Plavžu (Čufar).

Prijavite se lahko pri Darki Rebolj (tel.: 031/787-363) ali na Muzejskih večerih - do zasedbe avtobusa.
Ob prijavi je potrebno plačati akontacijo v višini 20,00 €.

JUNIJSKI IZLET NA DUGI OTOK — OD 16. DO 19. JUNIJA 2018

Spet vas vabimo, da skupaj preživimo nekaj junijskih dni na morju.

Prvi dan se bomo v zgodnjih jutranjih urah odpeljali do Zadra, kjer se bomo vkrcali na trajekt za Dugi otok. Vožnja do Zadra traja 6 ur s postanki na vsaki dve uri. Sledilo bo kosilo v hotelu, namestitev, prosto in večerja. **V naslednjih dveh dneh** bomo obiskali Saharun, najlepšo naravno plažo na Dugem otoku, si ogledali obalo Božave in tunelov z gliserjem in se popeljali na izlet po znamenitem nacionalnem parku Kornati, kjer se bomo lahko tudi okopali v slanem Jezeru Telašnica. **Četrti dan** se odpeljemo po zajtrku do trajekta, nato pa spet po avtocesti proti domu. Prispeli bomo v večernih urah.

Cena izleta: 210,00 €, otroci: 5 – 11,99 let 70 € (v ceno so všteti: prevoz z avtobusom, trajekt, 3x poln penzion, pri obrokih brezalkoholna pijača iz šankomata ter pivo in vino, izlet na Kornate, vožnja z gliserjem, turistična taksa), otroci: 5 – 11,99 let 70 €.

Prisrčno vabljeni! **Prijave in dodatne informacije: Darka Rebolj (031/787-363).**

Zaradi potrditve termina prosimo, da se prijavite čim prej. Odpoved je do odhoda možna kadarkoli.

MUZEJSKI PIKNIK — SOBOTA, 2. JUNIJ 2018

Prvo soboto v juniju ob 10. uri se dobimo na lokaciji Pod skalco (Planina pod Golico 71, prostor društva Golica TEAM) . Za hrano in pijačo bo poskrbljeno. Stroške krije vsak sam. Prijavite se pri Darki Rebolj.

Vabljeni tudi nečlani!